
DAGENS FRÅGOR

Kvinnosyn (s)

Maj-Lis Lööw (s) är en käck kvinna som inte bryr sig om att gräva ner sig i vardagens bekymmer. Så manar hon sina socialdemokratiska kvinnoförbundare att strunta i marginalskatterna. De är ju ett manligt problem, säger hon! De flesta kvinnor är låginkomsttagare.

En viss enkel logik ligger det i detta resonemang. De flesta kvinnor är medel- eller låginkomsttagare och då är det det totala skattetrycket och inte skatten på marginalen som är det mest bekymmersamma.

Men denna slutsats drar Maj-Lis Lööw naturligtvis inte lika litet som hon bryr sig om att föra sitt resonemang vidare och ifrågasätta om det är nödvändigt att svenska kvinnor som grupp skall förbli låginkomsttagare. Gjorde hon detta skulle hon komma in på så brännande frågor som sjuksköterskors och andra vårdyrkenskens löner, på kvinnors ställning inom de av socialdemokratin så omhuldade offentliga monopolerna och det passar naturligtvis inte.

För visst har Maj-Lis Lööw rätt när hon säger att många vårduppgifter som förut utfördes i hemmen nu skötes på en betald arbetsmarknad. Men vad är det för en arbetsmarknad? Jo, en arbetsmarknad där ansvarsfulla, ofta tunga, jobb ersättes med en relativt låg lön och där valfriheten av arbetsgivare är obefintlig.

De socialdemokratiska kvinnorna vill att den svenska kvinnan skall arbeta utanför hemmet, men de angagerar sig inte i kampen för att förändra hennes låginkomstroll. För detta krävs en ytterligare

frigörelse. En frigörelse av vård- och serviceyrkena från de offentliga monopolens byråkratiska förtryck. Möjlighet till val av arbetsgivare – enskild, kooperativ eller offentlig – och en chans att starta eget. Det blir de borgerliga kvinnoförbundens sak att kämpa för denna frigörelse.

Demokratis ABC

I det socialdemokratiska partiprogrammet sägs att "...kravet på ekonomisk demokrati är lika självklart som kravet på politisk demokrati. Socialdemokratin motsätter sig en ordning vilken ger ägandet rätt att utöva makt över människor. Målet är att göra alla människor till likvärdiga medarbetare i uppgiften att förvalta och förkovra de produktiva tillgångarna i samhället."

– Den synen bör präglade det politiska arbetet, skriver den socialdemokratiska partistyrelsen i sitt yttrande till partikongressen 1987, och utber sig om kongressens mandat att "tillsammans med arbetarrörelsens övriga organisationer inleda en diskussion om hur löntagarnas och medborgarnas (OBS distinktionen!) inflytande över det ekonomiska livet ska kunna stärkas under 1990-talet".

Vänsterflygeln inom socialdemokratin och LO har stöd i partiprogrammet för sin tes att "ekonomisk demokrati" – socialisternas övertalningsdefinition på det överallt inte lika gångbara ordet "socialism" – är något lika självklart som demokrati. Men de som håller fast vid den tesen hamnar emellertid nästan ofrånkomligen i slutsatsen att den som inte är socialist inte kan vara demokrat, en tanke som ligger

kommunismen nära. LO-Tidningen (nr 7/1987) tog upp fonderna under rubriken "Demokrati gäller även makten över kapitalet". Där hette det att "har man sagt A (politisk demokrati), så måste man också säga B (ekonomisk demokrati). Och kan man inte ställa upp för B, hur kan man då motivera A", frågade LO-Tidningen retoriskt.

Det verkar vara i princip samma sätt att resonera som i Pinochets Chile, om än med omvända förtecken. I Chile är man, enligt Pinochet, inte demokrat om man vill införa socialism. I Sverige är man, förefaller det, enligt LO-Tidningen och det socialdemokratiska partiprogrammet, inte demokrat om man motsätter sig införandet av "ekonomisk demokrati".

Även partiprogrammets ord om att "socialdemokratin motsätter sig en ordning vilken ger ägandet rätt att utöva makt över människor" förefaller mer än lovligt grumligt tänkt. Det är inte ägandet av Volvofabriken i Torslanda som ger dem den rätten. Den "makt" som Volvo utövar över sina anställda har sin grund i de anställningsavtal som har ingåtts mellan Volvo och de personer som sökt arbete där och som har accepterat de av Volvo (och Svenska Metallindustriarbetareförbundet) erbjudna villkoren.

Det gäller att kunna skilja på kontraktsrätt och politisk makt. Kontraktsrätt bygger på frivilliga avtal mellan två eller flera parter. Politisk makt bygger ytterst på (hotet om) fysiskt våld utövat av polis, kronofogdar och, i bästa fall, domstolar som tillämpar lagar tillkomna i (borgerlig) demokratisk ordning.

Det socialdemokratiska partiprogrammets ord förefaller således utesluta allt enskilt ägande av produktionsmedlen.

Odefinierad socialism

Den socialdemokratiska partistyrelsen hade att inför höstens partikongress yttra sig om socialismens yttersta ting. Det gjordes i anledning av en motion (nummer 574 från Vellinge arbetarekommun) i vilken krävdes att kongressen ska uttala, att socialdemokratiska partiet är ett socialistiskt parti, som verkar för politisk och ekonomisk demokrati.

Det tyckte partistyrelsen inte behövdes: "Att socialdemokratin står för demokratisk socialism samt politisk och ekonomisk demokrati framgår av partiprogrammet, varför det inte behövs något särskilt uttalande av den innebörden."

Motionärerna hade kanske läst vad Ingvar Carlsson sagt i en intervju i Expressen den 26 december 1986. Där fick han frågan:

— Jag frågade Palme en gång: Är du socialist? "Ja!" sa han. Är du, Ingvar Carlsson, socialist?

— Sa inte Olof: Jag är "demokratisk" socialist?

— Nej, han sa: "Jag är socialist."

— Olof stod ju verkligen för den demokratiska socialismen! Efter att ha läst Anders Ehnmarks bok om Machiavelli, där han skriver om skillnaden mellan frihet och frigörelse, känner jag själv ett starkt behov av att understryka det — att det ord jag använder är socialdemokrat... Under 60-talet med vänstervågen fanns det väl de som gick över till att tala om socialism i stället för socialdemokrati.

Men motionärerna i Vellinge, förmodli-

gen inte långt från Sibbhult, en annan liten ort som figurerat i liknande sammanhang, hade också krävt att "partiledningen tillsammans med arbetarekommunerna och de socialdemokratiska föreningarna ska precisera denna demokratiska socialism i form av ett program för hur det socialistiska samhället ska se ut".

Det ville inte partistyrelsen som tyckte det "är främmande för den reformistiska traditionen inom svensk socialdemokrati att framställa planritningar för framtidens samhälle" och i stället hänvisade de vetgiga till "det nyutkomna studiematerialet "Hvad vilja socialdemokraterna".

Det är möjligt att den socialdemokratiska partistyrelsen kan avspisa de egna partimedlemmarna på det viset. Men väljarna kommer nog ändå att vilja ha svar på vad socialdemokraterna har för mål för löntagarfonderna och den ekonomiska demokratin på längre sikt, även om att ge svar på dessa frågor skulle vara "främmande för den reformistiska traditionen inom svensk socialdemokrati".

Politisk rapportering

När man vet att Rapport i TV-2 i första hand utnyttjar hr Werner (vpk) när det gäller att få en politisk kommentar till nästan vad som än händer, var det med visst intresse man avaktade vad han skulle säga om u-båtsjakten i Törefjärden. Werner fick framträda en dag då han – på något för oss okänt sätt – blivit övertygad om att resultatet av jakten skulle bli negativt. Han förklarade att det som skedde var ett spektakel. I ingressen till programmet, eller var det kan-

ske i sammanfattningen, upprepades uttalandet. Svenska folket skulle få fastslaget, att marinens ansträngningar att stoppa och identifiera en främmande u-båt i svenskt farvatten var ett spektakel.

Detta bör inte förvåna någon. Werner är kommunist och hans åsikter om svenskt försvar är därefter. Viss förvåning känner man ändå inför Rapportredaktionens flitiga utnyttjande av honom. Huvuddelen av dem som ser nyheter i TV är inte kommunister. Helst vill vi slippa lyssna till vänstervridna kommentarer till vare sig vad som hänt i Sverige eller till världshändelser. Men TV-vänstern är ett idogt folk. De vet vad och vart de vill.

Rapporteringen från USA, ett land som ju alla kommunister ogillar, bekräftar tendensen. En märkbar förtjusning grep Rapportredaktionen då president Reagan råkade i svårigheter. Avslöjanden om vapenaffärerna via Israel till Iran med betalningen till en del insatt i schweiziska banker på sin väg till Nicaragua var onekligen sensationella. I TV bestämde man sig för att utnyttja situationen. Mitt under sommarens alla penningsparande reprisprogram fanns det ändå medel för att inköpa utfrågningen av en amerikansk överstelöjtnant, som i de bästa avsikter tycks ha fått betydlig frihet att misshandla sina uppdrag och skada presidentens anseende. Hur lycklig var man inte inom Rapport och hur spådde man inte att presidenten skulle ställas inför riksrett och tvingas avgå! Hur tyst blev det inte, då det befanns att presidenten, fastän kanske inte överstelöjtnanten, skulle klara sig!

Helt opolitisk kan TV aldrig bli. Den leds av människor med olika åsikter och de starkaste dominerar, särskilt om de är tillsatta med underhandsstöd från högre

makter. Olof Palme var en som visste och kunde utnyttja detta. Den nuvarande statsministern märks inte på samma sätt som han. Det har rent av förekommit försök att släppa fram andra. Carl Bildt fick en kväll framföra sin mening om Sigvard Marjasin och hans strejk mot LO på bekostnad av svensk industri. Kanske har det befunnits nyttigt att en politiker i ansvarig ställning fått komma med förnuftiga åsikter om fallet. Att kritisera LO med dess inbördes gräl är naturligtvis för en socialdemokrat att handskas med ett brännbart ämne.

LOs långsiktiga mål för den ekonomiska demokratin

LOs långsiktiga mål kom till klart uttryck i LO-styrelsens remissvar på MBL 1975. Det kan tyckas vara länge sedan i ett dagspolitiskt perspektiv, men idéhistoriskt sett är 15 år en kort tid. Där skrev LO att "en sådan jämställdhet mellan arbete och kapital kan inte vara slutmålet för den ekonomiska demokratin. Det skulle innebära att ett fåtal kapitalägare gavs samma rätt till inflytande som miljoner löntagare, och att kapital och arbete skulle betraktas som jämbördiga produktionsfaktorer. Fackföreningsrörelsen avvisar en sådan syn. Det mänskliga arbetet måste sättas främst".

Fritiden är kommunal

Statsrådets uttalande inleddes som en blixtnöje från klar himmel: "Fritiden är inte en statlig angelägenhet." Vad menar Lönnqvist? Under ett par andlösa sekunder spreds bilden av politikern som sett var gränsen för politiken går. "Fritiden är inte en statlig angelägenhet." För ett ögonblick hade ett problem blivit mänskligt, beroende av människor och ett ämne för människors oberoende beslut. Ingen statlig politiker kunde göra något, för det var inte deras angelägenhet. Svaret för ungdomskravallerna i Kungsträdgården måste alltså sökas någon annanstans – hos individerna?

Det var rakt och hederligt av landets ungdomsminister att inte mumla om det centrala och anonyma svaret för slagsmål och förstörelse. Kanske vi just bevittnat en socialdemokratisk nyorientering: Åter till människans och familjens sociala kontroll, bort från alla överslätande bortförklaringar?

Alla de obekräftade implikationerna av erkännandet väntade på en förklarande fortsättning: hur skulle människorna göra för att befatta sig med denna angelägenhet? Så bröts tystnaden: "Det är en kommunal angelägenhet!"

"Fritiden är inte en statlig angelägenhet. Det är en kommunal." Ordningen var återställd, ansvaret åter politiskt – bara inte just Ulf Lönnqvists. Statsråd behärskar inte allt, de är ju bara människor. Det är tydligen därför vi har kommunalråd.